

Nyelvünk részei

Az emberek világszerte sokféle nyelven beszélnek. Valaki magyarul, mások például olaszul vagy finnül, de olyan is akad, aki két vagy három nyelvet is megtanult már gyerekkorában. Sokan az iskolában találkoznak újabb nyelvekkel. Legalább egy anyanyelve mindenkinek van.

Ám hiába használ két ember egy közös nyelvet, mégsem teljesen egyformán beszélnek. Például a britek megértik az amerikaiakat, de a beszédükből észreveszik, hogy ki él velük a szigeten és ki az óceánon túl. A különböző helyen élők más szavakat használnak ugyanarra a dologra, bizonyos szavakat pedig máshogyan ejtenek ki. Aki több helyen megfordult a világban vagy tanult erről, a

lakóhelyre és sok másra is tud következtetni mások beszédéből.

A mi nyelvünk is számtalan részből áll. A magyarok egy része *tányérvirágnak* mondja, amit mások *napraforgónak*, magját pedig *makukának*. Gondoltad volna, hogy az *egres*, a *piszke*, a *köszméte*, a *csipkeshőlő* és a *tüskebogyó* mind-mind ugyanazt a kis szőrös-bogyós növényt jelenti? Az a krumplis – vagy *burgonyás* – étel, amit a Balaton környékén *dödöllének* hívnak, nyugatabbra már *gánica*.

Néhány dologra mindannyian tudunk több szót – ezeket szinonimáknak nevezzük –, mint a *kutya* és az *eb*, az *autó* és a *kocsi*, de sok szinonimát csak

egy-egy környéken használnak. A debreceniek például nem *levetkőznek*, hanem *leöltöznek*, az erdélyi gyerekek pedig nem a *sárgarépától* tudnak füttyülni, hanem a *muroktól*.

Azok a magyar emberek, akik másik országokban élnek, még annak az országnak a nyelvéből is átvesznek szavakat, hiszen körülöttük sokan azt használják. A felvidéki magyarok Szlovákiában például *tyeplákit* viselnek, ha *melegítőnadrágot* vesznek fel, és *horcsicával* (mustárral) eszik a virslit. A kárpátaljai magyarok Ukrajnában *zsemle* helyett *bulocskát*, üdítőitalként pedig *szokot* fogyasztanak.

Vannak olyan szavak is, amelyeket több területen is használnak, de nem mindenhol jelentik ugyanazt. A vajdasági magyarok Szerbiában a *patikát* nem gyógyszer vásárlására használják, hanem azt veszik fel *tornacipő*ként. Ha egy Romániában élő magyar *vesz egy autóbust*, nem vásárol egyet, hanem csak felül rá.

De nemcsak a szavak és jelentéseik különbözhetnek. A Felvidéken élők *tyepláki*ját Magyarországon *mackónak* vagy *melegítőnek* mondják, de a Balaton északi partján sokan *melegítőnek* ejtik, déli oldalán *melegítettnek*. Dunántúlon a *fűzet* nemcsak iskolai eszköz, hanem a fizetést is jelentheti, útbaigazításkor pedig nem *arra* vagy *erre* irányítanak (sőt: *irányittanak*), hanem *aara* vagy *eere*, a hosszú *r* helyett az *a* és az *e* hangokat nyújtva.

Az ország északkeleti csücskében és az ottani határokon túl előfordul, hogy két magánhangzót

ejtenek szorosan egymás után: az ereinkben keringő vörös folyadékot néhányan *véirnek*, mások *viérnek* mondják. A „szögédieken” kívül sok más vidéken is *ö-t* ejtenek az *e* helyén, a legtöbben pedig váltogatják: *fel* és *föl*, *zsemle* és *zsömle*, *csengetés* és *csöngetés* egyformán megállják helyüket a magyarban.

Egyéniségünket szeretjük öltözködésünkkel, hajviseletünkkel kifejezni. A beszédünk is kifejezi személyiségünket és hovatartozásunkat, hogy honnan jöttünk, kik vagyunk és kikkel tartozunk össze. Közös nyelvünk a magyar, de ha mindenki ugyanazokat a szavakat használná azonos kiejtéssel, nyelvünk sokkal színtelenebb volna, és nem tudnánk megkülönböztetni egymást.

A legtöbb ember saját környezete beszédét tartja legszebbnek, de ez nem meglepő. Gondolj csak bele: biztosan úgy érzed, hogy a te nagymamád készíti a legeslegfinomabb sütitket a világon, ám az osztálytársaid ugyanezt hiszik az ő nagyijukról. Vannak szavak, amiket mi nem használunk, de ettől még nem rosszak - csak mások. Hiszen a *vánkos* ugyanolyan puha lehet, mint a *párna*, a *tócsni* pedig akkor is finom (sok tejfölle!), ha valahol *lapcsánkaként* teszik elénk.

Mivel a nyelvet emberek használják, az is éppoly sokféle lehet, mint ők. A sok érdekesség együttesen alkotja anyanyelvünket, a közös nyelvet beszélő emberekből így formálódik közösség.

PARAPATICS ANDREA

